

"A NAGYBÁNYAI FESTŐK HARMADIK GENERÁCIÓJÁHOZ TARTOZOM."

Boldizsár István

Fotó: Bojár Sándor

Boldizsár István

Boldizsár István festőművész Oroszán született 1897. július 29-én, apja Boldizsár Mihály, édesanyja Zsiros Szabó Katalin. Egyetlen testvére született, Ilona.

Abban az időben az Alföldön élő nép kétharmada földműveléssel foglalkozott. Így az ő szülei is tanyán éltek, földet műveltek, az biztosította a megélhetésüket. Ő is ott született a nagy kiterjedésű orosházi tanyák világában.

A festészet iránti vonzalmát, első benyomásait a tanyák világában szerezte. Művészi hajlamát talán nagyapjától örökölte, aki híres fafaragó volt a környéken. A XVIII. században állított útszéli keresztekre faragott színes Krisztus corpusokat. Talán ez a tevékenysége tette híressé nagyapját.

Nagyanyai ágon is folyt ereiben művészi vér, hisz nagyanyja Tornyai Juliana volt, Tornyai János unokahúga. Gyerekkorában sokat hallott a híres festőről a nagyanyjától.

Teltek az évek és a tanyai iskolába írták szülei. Az iskola tanítója, Török János is felfigyelt a Boldizsár-gyerekekre, a rajzkészségét dicsérte és segítette is.

Az elemi iskola elvégzése után polgári iskolába került. A polgári iskolában Todor Gyula lett a rajztanára, aki szintén észrevette rajzkészségét. A tanár úr is festetett és megengedte neki, hogy vele menjen. Sőt, ő vitte a tanár úr festőállványát, és figyelte, hogyan készül a kép.

Tizennégy éves korában egy iskolai rajzkiállításon első lett. Sajnos nehéz gyerekkora volt, szüleit tizenhárom éves korában elvesztette, erről a korról nem is szívesen beszélt. Az elemi iskoláit nagyszülei segítségével helyben végezte.

Felsőbb iskoláit Hódmezővásárhelyen, Zilahon és Debrecenben végezte.

Ez idő alatt megérlelődött benne az elhatározás, hogy festő lesz. Pályája kezdetén legszívesebben parasztemberek arcképét rajzolta és festette, közben a tanulmányait végezte.

1916-ban behívták katonának. A frontra készült. A lövészárokból a háborús élményeit, megfigyeléseit rajzokban rögzítette. Tulajdonképpen ezen rajzaival pályázott az 1917–1918-as tanévre a Képzőművészeti Főiskolára. Réti István volt az első tanára. Vele kezdte meg festői tanulmányait. Szokás volt, hogy nyáron rendeztek tanfolyamokat, a nagybányai festő iskolában a Képzőművészeti Főiskola növendékei számára. Lyka Károly ajánló soraival részt vehetett egy ilyen nyári képzésben. A tanfolyam sok résztvevője közül Mikola Andrással kötött barátságot.

Itt ismerkedett meg Szőnyi Istvánnal, akivel életre szóló barátságuk szövődött. Szőnyi három évvel idősebb volt nála. Ő már többször járt Nagybanán, s szívesen vette pártfogásába Boldizsárt, együtt jártak festeni. Együtt kezdtek rézkarcot kísérletezni. Szőnyi szerint a rézkarcot Boldizsár jobban csinálta.

Boldizsár Istvánra nagyon jó hatással volt a Nagybanán eltöltött nyár, évtizedekig visszajárt festeni. Pályáját Réti István, Thorma János és Iványi-Grünwald Béla példája irányította. Boldizsár érzékenyen reagált az új, hegyek, völgyek, patakok, rétek virágainak szépségére. Ő is állt festőállvánnyal a Zazar partján, a Petőfi-völgyben a Jókai-dombnál és megörökítette az ő szemzőgéből látott tájakat.

Beleszeretett ebbe az Erdély északi peremén fekvő városba, a hajdani magyar királyasszonyok üdülőhelyébe, melynek régi neve Asszonypataka volt.

Petőfi költői szavakkal írja „Nagybánya öszerű épületeivel s gót tornyával, mint egy darab középkor, mit itt felejtett az idő.”

Az ember nem hiszi, hogy nem álmodik vagy csak emlékezik, hogy nem most van itt, hanem régen mintha itt élt volna. Thorma János tanítványa Nagybanán lett. Thormával sokat sétáltak, beszélgettek az életről, a művészetről. Thorma nemcsak tanította, hanem lelkesítette is.

Tisztelte, szerette Iványi-Grünwald Bélát is. Iványi vezette akkor Kecskeméten a Művésztelepet. Ez a telep akkoriban a Párizs megjárta festők találkozóhelye volt. Boldizsár is festegetett Kecskeméten.

Vele egy időben alkotott ott Koszta József és Tornyai János is. Tornyainak alföldi paraszti témavilága erősen hatott Boldizsárra, a fiatal festő, főiskolai növendékre.

A háború után 1920-ban jutott el először külföldre, Münchenbe. Az ott élő Nemes Marcell tette számára lehetővé ezt az utat.

Nemes Marcell világhírű műgyűjtő és műkereskedő volt, és támogatta a tehetséges magyar művészeket, így Boldizsár István fiatal festőművészt is. Ezen túl Nemes Marcell Greco: *Bűnbánó Magdolna*, Mányoki Ádám II. *Rákóczi Ferenc képmása*, Szinyei Merse Pál *Hinta* című képeket is a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozta.

Nemes Marcell szívesen beszélgetett Boldizsár Istvánnal. Megmutatta neki híres gyűjteményét, amire nem mindenkinek volt lehetősége. Közben visszajárt Nagybanánra festeni. Ezen képeit ő akkor eladta, mert szüksége volt a pénzre. Ezt az időszakot úgy jellemezte, hogy a nagybányai festőiskola utolsó csoportjához tartozott. Utánuk már nem kerültek új festő tanulók az iskolához. Boldizsár ekkor már ereje teljében a müncheni Akadémiára szeretett volna bejutni. Ez az elgondolása Thorma János ajánlólevelével sikerült is. Itt azonban hamar rájött, hogy nem a művészete kibontakozására kell az időt vesztegetni, hanem Kubinyi Sándor által vezetett rézkarcolás tudományát kell elsajátítani.

Kubinyi jó szível támogatta Boldizsár érdeklődését a rézkarc iránt. Boldizsár 1924-ben, Budapesten telepedett le néhány évre. Itt Aba-Novák, Patkó Károly, Szőnyi István művészekkel szerepelt kiállításokon.

Az első rézkarcait Lyka Károly és Réti István vették meg. A *Nagybányai táj* és a *Kertészek* című rézkarcaira a Szépművészeti Múzeum tartott igényt. Rómában 1928-ban rendezett egy kiállítást a festményeiből és rézkarcaiból, ahol az olasz állam az *Alföldi táj* című rézkarcát meg is vásárolta. Rézkarcaival előbb vált sikeressé mint a festményeivel.

1930-ban Barcelonában részt vett egy nemzetközi műtárlaton a festményeivel és grafikáival, ahonnan bronzérem kitüntetéssel tért haza. Nagyon szeretett portrékat, arcképeket festeni. Megörökítette Semmelweis Ignácot, Iványi-Grünwald Bélát, Csók Istvánt, Kisfaludi Strobl Zsigmondot és másokat. Ezeket a portrékat kiváló művészi tehetséggel festette meg.

1941-ben meghívták a Képzőművészeti Főiskolára alakrajz tanárnak. Boldizsár itt nagy kedvvel tanított, nevelte a művészi ifjúságot közel tíz éven át. Közben egyre több portrémegrendelést kapott vezető államférfiak részéről is. Horthy Miklóssal közeli barátságba került. Közben folyt a második világháború. Őt is megrázták az esemény borzalmai, a szörnyű veszteségek, az irtóztató embertelenségek. Nagybánya ismét a románoké lett.

Mind nehezebben tudott eljutni Nagybányára, pedig a szíve húzta volna oda, így minden idejét a Képzőművészeti Főiskola töltötte ki. A főiskola nyári táborait mindig Veszprémbe szervezte meg. Innen már közel volt a Balaton. Különösen az északi oldal tetszett meg neki, mert dombjaival, emelkedőivel, vízfolyásaival hasonlított a nagybányai tájra. Veszprémet is megörökítette műalkotásaiban.

A Balaton is a szívéhez nőtt. Ő mondta: „Nagybánya után a Balaton nyújtotta nekem a legjelentősebb tájélményt.” Megszerette a magyar tengert. Két évtized alatt szebbnél szebb alkotásokban örökítette meg tájait, fény- és színvilágát, a kertek színpompás virágait, a Balatonparti üdülőket, villákat, parkokat, tájait. A balatoni tartózkodásának utolsó két évében 1971–72-ben Zánkán ütötte fel nyári tanyáját.

Még megfestette a zánkai park tujáit, a falurészletet a tisztáson nyájat legeltető pásztorral, a dörgicsei római hidat.

Sajnos felette is eljárt az idő. Úgy érezte, hogy a szülőföld tájai és a Tisza folyása még ad neki témát. Nem tévedett, talált még festeniivalót. Hazatérve szülővárosába, meglátogatta a múzeumot. Ott javasolták neki, hogy nézzen szét Szentetornyán, ahol a közeli orvos szabad idejében festeget.

Elment Szentetornyára, az Orosházához tartozó településre.

Az orvos örömmel fogadta, jó barátságba kerültek. Boldizsár művész úr kérte, hogy a Tiszához szeretne eljutni, tud-e ebben segíteni. Mivel dr. Gyovai Imre Mindszenti született, készséggel tett javaslatot a művésznek. Dr. Horváth István mindszenti körzeti orvos – aki jó barátságban volt dr. Gyovai Imrével – vállalta, hogy elküldi hozzá, szívesen segít a művész úrnak. Pár nappal később megjelent Horváth doktor úrnál Boldizsár, a művész. Horváth doktor úr szívélyesen fogadta, s megígérte neki, hogy mire legközelebb jön, lesz lakás és festőműhely is. Az ismerőseivel együtt tesznek javaslatot a Tisza-parti tájak megfestésére, rézkarok készítésére.

Így kerültem én is – a mindszenti Legeltetési Bizottság Elnök mezőgazdászként – a Horváth doktor úr ismerősei közé, mivel a mi gazdálkodási területünk a Tisza vonalán kívül, a töltés mellett terült el. 1973 tavaszán jött a legelőn keresztül - ahol egy kopott út vezetett a Legeltetési Bizottság telephelyére – egy gépkocsi. Állok az udvaron és figyelem, hogy ki jöhet hozzánk gépkocsival. Az idegen Boldizsár festőművész úr volt.

Megállt előttem a jármű, s ő kiszállt, jött felém és mondta, hogy Vida Mihály urat keresi. – Én vagyok az. Mondja, hogy őt Horváth doktor úr küldte, mármint hozzám, mert szeretne festeni a Tisza vonaláról még élő, vagyis lakott tanyákat és más elhagyott roskadó tanyákról tájképeket, valamint rézkarokat is készítené. Szeretné megörökíteni az alföldi tanyák végpusztulását, a még élő és a már roskadozó tanyák enyészetté válását.

Még aznap egy árnyékos nagy fa alatt hosszan elbeszélgettünk az ő helymegválasztásáról. Éreztem, hogy amit ő kért, azt mind tudom teljesíteni. Megbeszéltünk egy időpontot és határjárást tartottunk. Ahogy mentünk, ő mindig jegyzetelt, hogy hol lesz érdemes festeni. Mikor hazaértünk, megnézte a jegyzetét, s azt mondta, hogy ő egy évre tervezte a mindszenti festészetet, de ha ezt mind meg akarja festeni, akkor két év kell, hogy itt legyen.

Végül három évnél is több lett. Ahogy idősödött, ő is lassabban haladt a munkájával. Azután meg rézkarokat is készített. Arra kért engem egyszer, hogy olyan helyet mutassak, ahol műút van fasorral. Hát, mondtam van ilyen, de az út mindkét oldalán van fasor. Nagyon örült a tájnak, meg is örökítette rézkarcban. Enyém lett a kép.

Ezután arra kért, ha Budapesten járok, bizományi áruházakban érdeklődjek, hogy általa festett nagybányai vagy más régi képet találok, eladásra szóljak neki róla. Ugyanis a fiatal korában festett képeit eladta, mert kellett a pénz neki is. Most viszont azokból szeretne visszavásárolni néhányat. Úgy gondolkodott, hogy az élte munkája, festményei, rézkarcai megtalálhatók legyenek, mivel ezeket az orosházi képtárnak ajándékozza.

Budapesten járva egy képet találtam a Rákosi úton lévő bizományi áruházban. A kép a festő fiatalkorából egy Nagybányai tájkép volt. Beszéltem az áruház vezetőjével, ő tudta, hogy Boldizsár úr festette, mert a képen aláírás volt. A kép ára akkor 30.000,- Ft volt. Hogy a képet ki vitte be eladásra, az áruház vezetője nem árulta el. Hazajövet örömmel újságoltam a hírt. Ő két nap múlva felment érte és boldogan hozta a képet. Jelenleg ez a kép is az orosházi képtárban található.

Ezenfelül legalább negyven festménye és több mint száz rézkarca van található Orosházán. Boldizsár István 1976-ig maradt Mindszenten, de még utána is visszajárt, bár már csak egy-két napra. 1980-ban volt egy képkiallítása Mindszenten. A kiállítást az akkori tanácselnök, Pap Sándor nyitotta meg. Mondandójában ő is kiemelte a festőművész rézkarc képeit, amiben talán a legnagyobb vagy azok közé tartozott. A kiállításnak nagy sikere volt. Akkor sokan vásároltak tőle, különösen rézkarcokat. Talán ez volt az utolsó ilyen nagyméretű kiállítása.

Örülök a szerencsémnek, hogy ilyen elismert, tehetséges festőművész úrnak a környezetébe kerülhettem, talán barátjának is fogadott. Vele hosszú órákat beszélhettem paraszti nyelven, amit úgy érzek, neki is jólesett. Beszélgetésünk témája nem a festészet – mert ahhoz én nem értek – hanem az emberi kapcsolatok, tehetségek, az emberi fájdalmak sokasága volt. Úgy el tudtunk beszélgetni, mintha a fiatal korunktól ismertük volna egymást. Nézetünk megegyeztek. Ő már az utolsó éveiben nem festett, sokat betegeskedett, olykor kórházba is került. Áldásos munkájáért csak köszönet illeti meg.

Egy budapesti kórházban halt meg 1984. november 20-án, és a Farkasréti temetőben temették el.

Vida Mihály

Forrás:

Bodnár Éva

Boldizsár István. Bp.:1983. 62 p. 33 tábla

Fotók:

Boldizsár István portréfotóját Bojár Sándor készítette. Forrás: Bodnár Éva: Boldizsár István. Bp.:1983. 1 p.

Boldizsár István műveinek reprofotóját Tóth Ilona készítette – forrás: Vida Mihály.

JÓNA DÁVID

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI EMLÉK

nagymamám már nem él,
a Kincses temetőben van, a szülei mellé feküdt,
oda, ahova biciklivel együtt jártunk ki régen,
s vittük a dédinek, s az ismerősöknek a kerti virágokat,
én már csak sírokat láttam akkor, nagymamám még arcokat.

néha még ott járok nála,
a fahéjillatú rizskása az öntöttvas kályhán bugyorog,
sámlin ülök, s apró kis ropi-ujjakkal borsót fejtek, vagy babot pucolok,
közben nem nézünk egymásra, nem beszélünk sokat,
ezerszer megszámloltam a gang kövein a rombuszokat.

a „nagy szobában” aludhattam, ahol a tv-s is állt,
ahol a nagymamám gyakran a múlton sírdogált,
ahol a vendégeket is ültették, ha jöttek,
süteményt kaptak a szintén legyőzöttek...

ezüstkanál, porcelán, bor, szóda és pogácsa,
a régi világ kellékei az új félelmeinek lett alkalmi társa,
a gyerekként az volt a legrosszabb, mikor én voltam témán, a soron,
viszont ha érdeklődtem, azt mondták már megint lábatlankodom.

vártam, hogy menjenek már haza,
melegíteni kellett a fürdéshez a vizet, hisz már fél hét,
lábasmól vacsora, hozzá isteni kenyér,
a fürdés után „begomboltuk” a tévét,
abban még az árnyék is fehér.

a tv-n egy hagyományos, felhúzó óra állt,
amikor nem könnyen jöttek az álmok,
de már elfogyott a családban a szó,
volt, hogy néztem a sötétben, hisz foszforeszkáltak a számok,
s hallgattam a fekete csöndben, ahogy kattog a mutató.

egy kecses herendi nő is nyújtózkodott a tv tetején, s mindkét
kezét felemelte, ahogy hálóingét vette le,
érező porcelánszívet sejtetett a festett mandulaszem
vagy csak egyszerűen így emlékszem ...
a múlt hirtelen szépségekkel lett tele.

ma ahogy fekszem ugyanúgy hallgatom a kutyák ugatását,
az elmenő autók zaját, ahogy kisfiúként tettem,
ma azokat az illatokat érzem, azokat a színeket festem,
s erről írok, de hisz látod Te is!,
kedvesem most hív: elkészült a tejberizs!